О.В. Попруга

ОСОБИСТІСНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ПЕДУНІВЕРСИТЕТУ

В статье говорится о необходимости личностной направленности практических занятий по английскому языку в условиях педагогического университета. Акцентируется внимание на изменении роли преподавателя в процессе личностно-ориентированного обучения.

The article reveals the necessity of personality – oriented teaching at the practical lessons of the English language at the Pedagogical University. Great attention is focused on the changing of the teacher's role in the process of personality oriented teaching.

Останнє десятиріччя в Україні характеризується переосмисленням ролі особистості в духовному житті суспільства, яке вступило у новий період розвитку. Одним із стратегічних завдань реформування освіти в українській державі, визначених Державною національною програмою „Освіта" (Україна XXI століття), поставлено формування

освіченої творчої особистості. Серед пріоритетних напрямків реформування освіти визначено необхідність досягнення якісно нового рівня у вивченні базових навчальних предметів: української та іноземних мов. Шляхи реформування змісту загальноосвітньої підготовки передбачають формування гуманітарного мислення, опанування рідною, державною та іноземною мовами.

У зв'язку з цим педагоги все помітніше усвідомлюють гостру потребу у створенні та реалізації особистісного підходу до студента як одного з принципів організації навчально-виховної роботи у педагогічному університеті. Такий підхід має сприяти більш цілеспрямованому, гармонійному розвиткові студента як майбутнього творчого, професійно діючого педагога-фахівця.

Концепція особистісно-орієнтованої освіти спирається на фундаментальні дидактичні дослідження, присвячені природі педагогічного знання (В.В.Краєвський), цілісності освітнього процесу (В.С.Ільїн, І.Я.Лернер, М.М.Скаткін), особистісно-розвиваючим функціям навчання (О.В.Бондаревська, Н.В.Боткіна, З.Васильєва, Т.Н.Мальковська).

І.С.Якиманська розробляє технологію, опираючись на індивідуальність учня; обґрунтовує вимоги до навчальних програм, орієнтованих на особистісний розвиток школярів і пропонує модель побудови особистісно-орієнтованої школи. В.В.Сєриков вважає, що вихідним концептуальним положенням особистісно-орієнтованого навчання є включення базових характеристик освітнього процесу – цільових, змістовних, процесуально-методичних в сферу самовизначення, самореалізації учасників педагогічного процесу, оскільки поза особистістю того, хто вчиться, не може прийматись рішення – для чого, чому саме та як він буде навчатися. Відбувається зміщення традиційних педагогічних цінностей в бік процесу, діалогу, спілкування та самовираження.

Дослідження І.Д.Беха присвячене розробці теоретико-методичних проблем особистісно-орієнтованого виховання, яке втілює демократичні, гуманістичні положення щодо формування і розвитку підростаючої особистості, для якої

свобода і соціальна відповідальність виступають домінуючими життєвими орієнтирами.

А.М.Алексюк, досліджуючи закономірності педагогічного процесу у вищій школі, зазначає, що важливою закономірністю є постійно існуюча необхідність створення умов для успішної трансформації зовнішніх впливів у внутрішню позицію студента.

Таким чином, особистісно-орієнтована освіта – це не формування особистості з заданими рисами, а створення умов для повноцінного виявлення та розвитку особистісних функцій суб'єктів освітнього процесу.

На сьогоднішній день дослідження проблеми особистісного підходу до навчання та виховання далеке від свого остаточного розв'язання. Зроблені певні кроки у цій галузі на рівні початкової школи та середньої школи (О.Я.Савченко, І.С.Якиманська), процесу виховання (І.Д.Бех), у профільному навчанні старшокласників (В.В.Рибалко), у вищих закладах освіти (І.А.Зязюн, В.В.Сєриков, В.А.Семиченко, С.О.Сисоєва). Таким чином, проблему особистісно-орієнтованого навчання широко розглянуто в педагогічній літературі. Однак мета даної статті полягає у виявленні впливу особистісно-спрямованих практичних занять з англійської мови на формування особистісних якостей студентів в педагогічному університеті.

Предметом дослідження є особистісна спрямованість практичних занять з англійської мови в умовах педагогічного університету.

Вищезазначене дозволяє виділити такі завдання дослідження:

- виділити педагогічні умови, за яких буде відбуватися успішне особистісно-спрямоване навчання студентів на практичних заняттях з англійської мови в педагогічному університеті;
- визначити роль особистості викладача під час особистісно-орієнтованого навчання англійської мови;
- проаналізувати вплив особистісно-спрямованих занять з англійської мови на особистість студента педуніверситету.

Сьогодні система навчання англійської мови в педуніверситеті відчуває корінні зміни. Перш за все, це

виражається у відході від усталеної схеми традиційного підходу до навчання іноземної мови в цілому, у повороті до комунікативних чи інтенсивних методів навчання. Переорієнтація та навчання спілкуванню іноземною мовою, варіативність підручників, запровадження тестування і підвищили статус іноземної мови як освітньої галузі у вищих закладах освіти. Специфіка практичних занять з англійської мови полягає у тому, що предметом її вивчення є не лише власне мова, але й мовленнєва взаємодія цією мовою, культура народу – носія мови, а також певні мовні, лінгвокраїнознавчі та суто країнознавчі поняття.

Вищезазначене відкриває величезні перспективи для впровадження особистісного підходу на практичних заняттях з англійської мови.

Перш за все в даному аспекті необхідно виділити педагогічні умови, при забезпеченні яких буде відбуватися успішне особистісно-орієнтоване навчання студентів на практичних заняттях з англійської мови в умовах педагогічного університету:

- перехід до комунікативного методу навчання;
дотримання суб'єкт-суб'єктних відносин між викладачем та студентами;
- перевага фронтальних видів роботи із групою;
- зміна ролі діалогу на заняттях з англійської мови;
- урахування особистісних інтересів студентів, їх ціннісних орієнтацій;
- підбір розмовних тем, що мають особистісну спрямованість;
- створення атмосфери успіху на заняттях.

Велика роль у впровадженні особистісного навчання на практичних заняттях з англійської мови відводиться зміні ролі особистості викладача. Протягом багатьох років образ викладача був неодмінно далеким, суворим та недосяжним. „Вчитель завжди правий!" – говорить шкільна мудрість. Але цей „ідеальний" образ примушував студентів відчувати власну „неповноцінність". Неможливість дискусії з того чи іншого питання, суворо регламентовані, чіткі правила проведення заняття під девізом „Я питаю, ти відповідаєш!" „Я завжди знаю

краще!" в змозі довести будь-якому студентові, що його думка, його ставлення, його досвід з того чи іншого питання не має великого значення; а таким чином, позбавити його мотивації спілкування, яка є основою успішного оволодіння іноземною мовою.

Зміна ролі особистості викладача на практичних заняттях з англійської мови не означає вседозволеності, анархії. Це перехід до діалогу, від суб'єкт-об'єктних до суб'єкт-суб'єктних відносин. Такий перехід є досить болісним та важким для багатьох педагогів, що звикли до авторитарної системи навчання. Завоювати авторитет серед студентів не тільки завдяки своєму званню „викладач", а завдяки глибоким знанням, що виходять далеко за рамки матеріалу підручника, завдяки особистісним рисам (оптимізм, позитивність, справедливість, емпатія) та професійним якостям, серед яких найважливішими є здібність довести студентам, що їх думки та ідеї з питання завжди важливі, унікальні, вміння слухати студента та навчити його слухати інших, вміння спонтанно реагувати у нестандартних ситуаціях - тільки за таких умов можливе успішне особистісно-спрямоване навчання англійської мові.

Щодо форм проведення занять, то у контексті особистісно-орієнтованого навчання ми пропонуємо діалог, самопрезентацію, рольові ігри, дискусії, прес-конференції, обговорення, - взагалі це форми роботи, що допомагають розкрити особистість студента, підвищити його мотивацію щодо навчання іноземної мові.

Під час вивчення кожної розмовної теми, що передбачена навчальним планом, завдання викладача перш за все полягає у організації діалогу, дискусії, під час якої студент виявляє бажання висловити власну думку, не хвилюючись бути незрозумілим. Встановлено, що студент на перших етапах застосування особистісно-орієнтованого підходу на практичних заняттях з англійської мови відчуває дискомфорт та побоювання: раніше переказ тексту та письмові вправи не вимагали від нього особистісного ставлення. В ситуації діалогу необхідно доводити собі, одногрупникам, викладачу, що насамперед ти особистість, що мислить, особистість, що здатна

аргументовано довести власну думку. Оцінювання за прийняття участі у дискусії необхідно звести до заохочування. Перед викладачем також стоїть завдання не дозволити груповій дискусії перерости у монолог одного студента, що досить вільно володіє іноземною мовою, під час обговорення важливо виявляти інтереси та здібності кожного учасника діалогу.

Саме така форма проведення практичного заняття допомагає студенту позбутись невпевненості в собі, підвищити самооцінку, подолати мовний бар'єр у спілкуванні, розширити досвід між особових відносин, викликати у студента бажання вчитись. Особистісна спрямованість практичних занять з англійської мови сприяє поліпшенню мікроклімату у групі, виховує у студентів повагу до співрозмовника, викликає бажання слухати думку іншої людини, допомагає приймати рішення у нестандартних ситуаціях.

Особистісна спрямованість практичних занять з англійської мови в умовах педагогічного університету – важливий необхідний чинник навчання іноземній мові в цілому. Створити атмосферу діалогу на занятті, у якій студент відчуває власні здібності, вагомість власного „Я", власних думок, відчуває бажання спілкуватися, не соромлячись здатися недосконалим у розмові, є основним завданням викладача англійської мови у педагогічному університеті.

Література

1. Бондаревская Е.В. Гуманистическая парадигма личностно-ориентированного образования // Педагогика, 1997
2. Бондаревская Е.В. Теория и практика личностно-ориетированного образования. – Ростов-на-Дону, 2000
3. Савченко А.Я. Формирование познавательной самостоятельности младших школьников. Автореферат дис. … доктора пед. наук. – К., 1992
4. Сериков В.В. Личностный подход в образовании: концепция и технологии. – Волгоград: Перемена, 1994